

Stockholm 28 maj 2010

Till
Konsumentverket
Box 48
651 02 Karlstad

Anmälan om vilseledande marknadsföring

Svenska Biodynamiska Föreningen inger härmed en anmälan mot Svenskt Sigill AB (Svenskt Sigill) och vissa andra företag som vid marknadsföring av livsmedel använder vilseledande framställningar. Vilseledandet sker dels i form av sakligt felaktiga och vilseledande påståenden och dels i form av underlåtenhet att lämna väsentliga upplysningar i samband med marknadsföring.

I anmälan sammanfattar Svenska Biodynamiska Föreningen sin syn på vad i Svenskt Sigills och övriga aktörers marknadsföring som står i strid med marknadsföringslagens krav på vederhäftighet och god marknadsföringssed. Grunden för Svenska Biodynamiska Föreningens kritik av marknadsföringen återfinns i Bilaga 1 härtil och utgörs av en fylligare redogörelse för den svenska konventionella odlingen och dess produktionsmedel.

1. Inledning

Under senare år har intresset för ekologiskt framställd mat ökat starkt - politiska målsättningar har slagits fast och delmål för konsumtionen av livsmedel inom offentlig sektor beslutats. I svallvågorna av denna utveckling har en rad företag försökt att få sina produkter att framstå som miljövänliga, trots att så kanske inte alltid är fallet. Under de senaste åren har denna tendens fått en sådan spridning och omfattning att vi i Svenska Biodynamiska Föreningen nu ser oss nödsakade – för att hindra fortsatt vilseledande av konsumenterna - att lämna in denna anmälan om vilseledande marknadsföring.

2. Den vilseledande marknadsföringen

a) *Användning av begreppen "närodlat", "närproducerat", "klimatsmart" och övriga begrepp med samma innebörd*

Många företag använder begreppen "närodlat", "närproducerat" och liknande uttryck med avseende på konventionellt odlade råvaror. Syftet är att få konsumenterna att tro att varor marknadsförda med dessa begrepp är miljövänliga och kan likställas med eller är likvärdiga med produkter med ekologiska och biodynamiska märkningar. Man vill med begreppen "närodlat/närproducerat" få konsumenterna att tro att varorna producerats på ett sätt som innefattar korta transportavstånd – något som skapar föreställningar om klimatvänlighet och miljötänkande. Konsumenten ska tro att livsmedel som betecknas som "närodlat/närproducerat" är rätt mat- och miljöval.

Det finns inte någon entydig och officiellt fastställd definition av begreppen "närodlat/närproducerat". Detta resulterar i att livsmedelsproducenter själva avgör när de vill marknadsföra sina produkter med hjälp av beteckningarna. Det finns också på marknaden

Biodynamiska Föreningen

exempel på olika avstånd som av producenterna/marknadsförarna anses kvalificera för att livsmedlen skall kunna hävdas vara närproducerade: ost framställd enligt konventionell produktionsmodell i Västra Götaland med ett avstånd om 25 km från gårdarna till mejeriet, betecknas som "närproducerad" Gäsene mejeri, (www.gasene.mejeri.se) bröd som producerats 340 km från försäljningsstället anses ha framställts på "näraavstånd" (se Leksandsbröds hemsida, www.leksandsbrod.se) och Sempers barnmat bestående av banan och mango betecknas som "ekologisk och närproducerad" – trots att det endast är mosandet av frukterna som sker lokalt och på nära håll till försäljningsstället.

Många marknadsför livsmedel under beteckningarna "närodlat/närproducerat" på ett sådant sätt att konsumenterna bibringas uppfattningen att produkterna är lika miljövänliga som ekologiskt/biodynamiskt producerade livsmedel. En avgörande skillnad är emellertid att det finns tydliga bestämmelser och regler för hur livsmedel skall vara producerade för att betecknas som "ekologiskt" eller "biodynamiskt" framställda. Reglerna är tydliga i fråga om begränsningar och krav vad gäller användning av exempelvis konstgödsel, kemikalier och importerat foder.

Fråga är hur genomsnittskonsumenten bland livsmedelsköpare uppfattar information om att ett livsmedel är "närproducerat"/"närodlat"? Vi är övertygade om att genomsnittskonsumenten – utan att han eller hon har en exakt uppfattning om vilka element som innefattas i begreppet – föreställer sig att livsmedel som är "närproducerat"/"närodlat" framställts mer eller mindre lokalt och på ett sätt som är miljövänligt. Enligt Svenska Biodynamiska Föreningens uppfattning förutsätter ett vederhäftigt och sakligt korrekt användande av begreppen "närodlat"/"närproducerat" om livsmedel att man inom odling och produktion helt och hållet använder lokala produktionsmedel. Helst ska produktionen eller odlingen vara kretsloppsbasead och bygga på ett konsekvent och genomgående miljötänkande som är transparent och möjligt att se och förstå.

En konsekvent och korrekt användning av begreppen "närodlat" och "närproducerat" innefattar alltså närhet till konsument såväl vad gäller råvaror som produktion. Med tanke på hur produktion av konventionella livsmedel går till och med tanke på det avstånd som idag gäller mellan konsument och producent inom livsmedelssektorn är det enligt vår uppfattning vilseledande att använda begreppen "närodlat" och "närproducerat" i reklam och marknadsföring av konventionellt framställda livsmedel. Att använda begreppet närodlat och samtidigt inte tydligt deklarerar att den svenska konventionella odlingen baseras på **importerade produktionsmedel och kemikalier**, anser vi utgör vilseledande marknadsföring i form av underlåtenhet.

När begreppen "närodlat/närproducerat" eller liknande används i marknadsföring av konventionellt odlade eller förädlade produkter är detta vilseledande. Skälet till detta är att de basala, för det konventionella odlingssystemet nödvändiga, produktionsmedlen inom odlingen har hämtats/importerats med tillryggaläggande av mycket långa transportsträckor. Främst gäller detta konstgödseln, växtskyddsmedlen (kemikalierna/pesticiderna som används, se [Bilaga 2](#)) samt kraftfoder i mjölk- och köttproduktionen. Produktionsprocessen för konventionellt framställda livsmedel beskrivs närmare i [Bilaga 1](#) härtill.

Följande företag använder på ett sakligt felaktigt sätt beteckningarna "närproducerat/närodlat" när de marknadsför sina livsmedel: Gäsene mejeri (hemsidan), Leksandsbröd (hemsidan), Milko, [Bilaga 3:1-2](#)). Exempel på företag finns dessutom i Svenskt Sigills hemsida och broschyr, bilaga 4.

b) *Svenskt Sigills marknadsföring – ”närproducerat”/”närodlat” livsmedel*

”Välj närmare mat!” är rubriken på Svenskt Sigills reklambroschyr, Bilaga 4. I Svenskt Sigills marknadsbroschyr, punkten 3, anges under rubriken ”Kortare transporter”: ”Svenskt Sigill hittar du på mat som inte är åksjuk. Med det menar vi att maten är garanterat svensk och att transporterna därmed blir kortare. Runt hörnet istället för jorden runt.”

Svenskt Sigill tillåter användning av konstgödsel, kemikalier (giftiga växtskyddsmedel) och importerade fodermedel i livsmedelsproduktionen. Det enda man undantar i sina regler (t ex regler för mjölkproduktion, punkt 6.7 och reglerna för grisar/kött, punkt 7.8) Citat punkt 7.8 ”Genmodifierade råvaror får ej förekomma i fodret. Undantaget är produkter som tillverkas i slutna system, t.ex. vitaminer. Oavsiktlig inblandning accepteras.” Se Bilaga 5.

När Svenskt Sigill beskriver att bolagets märkning bland annat skall garantera kortare transporter utgör detta vilseledande marknadsföring då produktionsprocessen för konventionellt framställda livsmedel – vilka kan erhålla märkningen Svenskt Sigill – inbegriper användning av konstgödsel och bekämpningsmedel som färdats världen över och importerats till Sverige.

c) *Svenskt Sigills marknadsföring – systematisk dubbelmärkning*

Svenskt Sigills märkning återfinns på många produkter som är KRAV-märkta. Svenskt Sigills märke återfinns också ensamt på produkter som liknar de KRAV-märkta till art och användning. När både Svenskt Sigill och KRAV-märket finns på en produkt bibringas konsumenten lätt intrycket att märkena betyder samma sak – att produkten framställts enligt ekologisk framställningsmetod och/eller på ett särskilt miljövänligt vis. När sedan endast Svenskt Sigills märke återfinns på t ex förpackningen till konventionellt framställd mjölk, såsom ”Landskapsmjölk”, se Bilaga 3:1-2, vilseleds konsumenten att tro att den konventionellt framställda mjölken har samma egenskaper och kvalitet som motsvarande ekologiskt framställda mjölk, man t.o.m. skriver om ekologisk Fjällfil på konventionell mjölk.

Svenska Biodynamiska Föreningen anser att den ovan beskrivna systematiska dubbelmärkning som Svenskt Sigill och livsmedelsproducenterna använder sig av innebär ett medvetet vilseledande av konsumenterna och borde anses strida mot god marknadsföringssed. Exempel på företag som använder dubbelmärkning och förpackningar där detta förekommer återfinns i Bilaga 3:1 här till.

d) *Svenskt Sigills marknadsföring – ”säkra livsmedel”*

Svenskt Sigill påstår att de livsmedel som erhållit Svenskt Sigills märkning är ”Säkra livsmedel”:

Livsmedel märkta med Svenskt Sigill är säkra livsmedel. Det betyder att du ska kunna känna dig trygg varje gång du handlar dessa produkter och veta att det inte är något fel på dem. Därför har Svenskt Sigill hårda regler för livsmedels säkerheten. Dessutom vet vi på vilka gårdar och i vilka odlingar råvaran är producerad. Vi kallar det spårbarhet. Så att du kan känna trygghet i att det är säkra svenska produkter du köper.”
(www.svensktsigill.se).

Som nämnts ställer inte Svenskt Sigill krav på att livsmedel skall vara ekologiskt framställda

för att erhålla Svenskt Sigills märkning. Svenskt Sigill-märket återfinns således på konventionellt framställda livsmedel. Försök från flera studier har visat att rester av bekämpningsmedel återfinns i urinen hos barn som äter konventionellt odlad mat. Det finns således rester av pesticider i den mat som behandlats med jordbrukskemikalier (konventionellt framställd mat). Även importerat foder till djur innehåller rester av kemikalier. Bland annat framgår detta av den publicerade studie som beskrivs på:

http://www.seattlepi.com/local/349263_pesticide30.html?source=myspi.

Sambandet mellan ovan nämnda jordbrukskemikalier och besvär och diagnoser hos barn är känt sedan tidigare. Bland annat beskrivs sambandet på följande webbsida:

http://www.organic-center.org/science.pest.php?action=view&report_id=74 .

Livsmedelsverket i Sverige testar rests substanser av kemikalier i livsmedel genom stickprovssurval på ett fåtal av kemikalierna i enskilda produkter.

Det senaste exemplet är en amerikansk studie som visar sambandet mellan rests substanser av bekämpningsmedel och diagnosen ADHD. Se notis från ATL i Bilaga 6. Ett flertal andra studier visar också på detta samband.

Bortsett från att det torde anses ovederhäftigt och i strid med god marknadsföringssed att så reservationslöst hävda att livsmedlen är ”säkra” är det också, mot bakgrund av ovanstående beskrivning av kemikalierester i livsmedel, vilseledande att hävda att livsmedel märkta med Svenskt Sigills märkning är ”säkra”.

3. Avslutande kommentarer – Svenska Biodynamiska Föreningens önskemål

Svenska Biodynamiska Föreningen ser allvarligt på den rika flora av vilseledande marknadsföring som utvecklats i kölvattnet på en ökad miljömedvetenhet. Riskerna för att konsumenter med ”miljöambitioner” vilseleds av osaklig och ovederhäftig marknadsföring eller marknadsföring som utelämnar väsentlig information är synnerligen stor. Av detta skäl hemställer Svenska Biodynamiska Föreningen om att Konsumentverket närmare granskar den marknadsföring och de aktörer som Svenska Biodynamiska Föreningen genom denna anmälan riktat myndighetens uppmärksamhet mot och överväger vilka åtgärder som skulle kunna vara påkallade beträffande marknadsföringen/aktörerna.

För Svenska Biodynamiska Föreningen

Lasse Hellander

Verksamhetsledare

Lars Kjellenberg

Ordförande

Bifogas

- Bilaga 1 Beskrivning av produktionsmedel och import.
- Bilaga 2 Exempel på reklam om växtgifter
- Bilaga 3:1-2 Exempel på vilseledande marknadsföring (Milko)
- Bilaga 4 Exempel på reklammaterial från Svenskt Sigill ”Välj närmare mat”
- Bilaga 5 Utdrag ur regler för gris ur IP Sigill (Svenskt Sigill)
- Bilaga 6 Kopia av notis om ADHD-kemikalier i mat